



Magyar Helsinki Bizottság

**A MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG  
JELENTÉSE  
A BUDAPESTI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG  
KÖZPONTI FOGDÁJÁN  
2016. DECEMBER 8-ÁN TETT LÁTOGATÁSRÓL**

A Magyar Helsinki Bizottság két megfigyelője 2016. december 8-án tett rövid látogatást a Budapesti Rendőr-főkapitányság Gyorskocsi utcai Központi Fogdáján, amelynek során a rendőrség szolgálatban lévő tagjai készségesen segítették a monitorozók munkáját és minden szükséges információt megadtak. A látogatás kifejezett célja az Alapvető Jogok Biztos, mint OPCAT (a 2011. évi CXLI. törvénnyel kihirdetett, kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyve) Nemzeti Megelőző Mechanizmus (a továbbiakban: NMM) 2015. október 13-14-i látogatásának utókövetése, az arról 2016. július 18-án megjelent jelentésben ismertetett fogvatartási körülményekben időközben bekövetkezett változások, az NMM által tett javaslatok végrehajtásának megfigyelése volt.

A jelentésben az ORFK-nak a látogatás során felmerült panaszokkal, illetve a látogatás óta megtett intézkedésekkel kapcsolatos válaszai szürke háttérrel jelennek meg.

A látogatás idején összesen 23 főt tartottak fogva a Fogdán: 20 fogvatartott volt büntetőeljárású és 3-an voltak szabálysértési őrizetben. Előzetes letartóztatást és rövid időtartamú (legfeljebb 10 napos, a jogerős döntést megelőző) szabálysértési elzárást rendszeresen hajtanak végre a Fogdán, a látogatás időpontjában azonban nem volt előzetes letartóztatásban vagy szabálysértési elzárásban lévő fogvatartott az épületben. A megfigyelők bejárták a Fogda minden emeletét, és véletlenszerűen kiválasztott zárkákban az ott tartózkodó fogvatartottakkal a személyi állomány ellenőrzése nélkül (látó- és hallótávolságon kívül) folytattak beszélgetést. A látogatás végén a megfigyelők megosztották tapasztalataikat a rendőrség szolgálatért felelős tagjával.

### **Fizikai körülmények, napirend**

A Fogda épületének 4. és 5. emelete a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézethez tartozik, a 3. és az alatti emeleteken található a Fogda rendelkezésére álló helyiségek. A fizikai körülmények nem sokban változtak az NMM látogatása óta. A 2. és 3. emelet, ahol másfél éve nem tartózkodnak fogvatartottak, még mindig felújítás alatt áll, a rendőrség szolgálatban lévő felelős tagjának elmondása szerint a felújítás a szűkös költségvetési mozgástér függvényében alakul. A felújítás alatt álló emeleteken épp az ablakok cseréje zajlott.

A zárkákra vonatkozó számszerű alapadatok megtalálhatóak az NMM jelentés 5-6. oldalán. (A jelentés elérhető az alábbi linken: [http://www.ajbh.hu/documents/10180/2506630/AJB-151-16-R\\_+jelentes.pdf/b450de92-5b7d-4f10-b191-3632465f685e](http://www.ajbh.hu/documents/10180/2506630/AJB-151-16-R_+jelentes.pdf/b450de92-5b7d-4f10-b191-3632465f685e))

A fogvatartás helyszínéül szolgáló földszinti és 1. emeleti zárkákban a megfigyelők hasonló körülményeket találtak ahhoz, amelyeket az NMM talált a 2015. évi látogatása során. A zárkák kisméretűek, fogvatartottanként 3 m<sup>2</sup>-nél szűkösebb szabad mozgásteret nyújtanak. Az ablakokon látásgátlók vannak elhelyezve, melyek nem engedik be a szükséges mértékű természetes fényt, különös tekintettel arra, hogy az ablaküveg sem átlátszó. A zárkák sötétek nemcsak a természetes fény hiányából adódóan, hanem amiatt is, hogy sok helyen nem ég a zárkákban mesterséges fényt biztosító neonlámpák némelyike. A megfigyelők által meglátogatott zárkák fele esetében a két neonlámpa közül az egyik ki volt égve, nem világított. A látásgátlók a 2. emeleten látott új ablakokra is felkerülnek.

Amikor a megfigyelők felvetették, hogy ha már sűrű rácsozat kerül az ablakra, legalább átlátszó ablaküvegek használatával lehetne javítani a látási viszonyokat, azt a választ kapták, hogy erre a büntetés-végrehajtási intézetből átkiabáló fogvatartottak és a Fogdában lévők közötti kommunikáció megelőzése érdekében nincsen lehetőség. Álláspontunk szerint **a jelenlegi állapotukban az ablakok nyilvánvalóan alkalmatlanok megfelelő mennyiségű természetes fény beengedésére, ezért meg kell vizsgálni, hogy milyen műszaki megoldással lehet a biztonsági követelményeket is figyelembe véve a látási viszonyokon jelentős mértékben javítani.**

**Mindenképpen fontosnak tartjuk emellett, hogy haladéktalanul pótolják a kiégett lámpákban a neonsöveket ezzel legalább a lehetőségek szerinti világítást biztosítva.**

Az ORFK tájékoztatása szerint Budapest rendőrfőkapitánya a látogatást követően azonnal intézkedett a kiégett neonsövek cseréjére.

A zárkák falai elhanyagoltak, az újonnan lefestett zárkákban több helyen is átütött a régi, vizes fal barna színe. Javasoljuk, hogy a költségvetési mozgástér bővülésével alapos felújítást foganatosítsanak a zárkákban a vakolat leverésével, gletteléssel, és ezt követő festéssel. A rossz állapotú zárkák higiéniai szempontból is kifogásolhatóak, a látogatás idején épp áthelyeztek egy fogvatartottat, akinek ágyi poloscacsípések voltak a testén. A rendőrség felelős tagjának elmondása szerint a Fogda a BIO-TOX rovarirtó céggel áll kapcsolatban, amely szükség esetén hétvégén is elérhető.

A zárkákban nincs WC, a zárkában tartózkodó fogvatartottak egy folyosón égő, konkrét zárkához tartozó lámpa felkapcsolásával jelezhetik a felügyeletet ellátó rendőri állomány felé, hogy mosdóba szeretnének menni. A rendőrök aktuális feladataik függvényében igyekeznek mihamarabb reagálni a jelzésre. A megfigyelők által meghallgatott fogvatartottak között volt olyan, aki panaszát jelezte a kései reakció kapcsán, bár a többség úgy nyilatkozott, hogy nem kell nagyon sokat várni a kiengedésre. A WC zárkán kívüli elérhetősége feszültséghez vezethet, és megalázó helyzetbe hozhatja a fogvatartottakat. **Ezért javasoljuk, hogy hosszú távon fontolják meg WC-k kialakításának lehetőségét az egyes zárkákon belül egyes zárkák összevonásával.**

Az ORFK válasza: *„A Budapesti Rendőr-főkapitányságnak 2017-ben rendelkezésre áll a megfelelő anyagi háttér, amely lehetővé teszi a Fogda felújítását, amely során lehetőség nyílik a megfelelő mozgástér biztosítása végett a zárkák átépítésére, minden zárkában WC és hideg-melegvizű mosdó kialakítására, megtörténik falak megfelelő javítása, festése és az ablakok átalakítását követően megfelelő lesz a zárkák természetes fény általi megvilágítása.”*

A monitorozókat kísérő rendőr elmondása szerint a megkövetelt mozgástér biztosítása érdekében általában egyesével helyezik el a fogvatartottakat a zárkákban, akkor tesznek kivételt ez alól, ha a fogvatartott kifejezetten kéri, hogy ne helyezték el egyedül. Ebben az esetben a szabad mozgástérre tekintet nélkül más fogvatartott mellé helyezik el az érintettet, kivéve, ha ezt nem teszi lehetővé a büntársak elkülönítésének kötelezettsége. A Helsinki Bizottság álláspontja szerint ez a megoldás – rövid távon – elfogadható.

A mozgástérrel kapcsolatban rögzítendő, hogy mivel az „egyszemélyes” zárkákban továbbra is két ágy található, a berendezés által elfoglalt hely levonása után fennmaradó szabad mozgástér – ha el is éri a megkövetelt négy négyzetmétert – ténylegesen nem biztosít lehetőséget mozgásra.

Az épülethez tartozó öt sétaudvar közül hármat a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet használ, két sétaudvar áll a Fogda rendelkezésére. A látogatás idején talált állapotok annyiban tértek el az NMM jelentésben szereplő viszonyoktól, hogy a sétaudvarokon nem állt több centiméter magasan a víz, nem voltak beázva az udvarok. Ugyanakkor az udvarok súlyosan leromlott fizikai állapotban voltak, sötétek és kifejezetten nyomasztóak. A sétára zárkánként viszik a fogvatartottakat, ha egyedül van a fogvatartott a zárkában, egymagában viszik le sétálni. A minden kilátást nélkülöző, zárt, elhanyagolt

udvarok a megfigyelők meglátása szerint a séta fizikai funkcióján túl más jótékony hatást a fogvatartottak közérzetére nem gyakorolhatnak.

Megjegyzendő az is, hogy a séta ilyen módon való lebonyolítása azt eredményezi, hogy aki egyedül van elhelyezve, az a fogvatartása idején – a havi látogatásokat és az állománnyal való rövid interakciókat leszámítva – nem találkozik senkivel. Ez az őrizet 72 órája alatt nyilván elviselhető, az előzetes letartóztatottak számára azonban komoly pszichés megterhelést jelenthet, különös tekintettel az idő eltöltésének rendkívül korlátozott lehetőségeire (lásd alább). **Ezért javasoljuk, hogy biztosítsanak lehetőséget az egyedül elhelyezett fogvatartottaknak közös szabad levegőn tartózkodására** (természetesen a büntársak elkülönítésére irányuló kötelezettség szem előtt tartásával).

Az ORFK válaszában jelezte: megteszik a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy azon fogvatartottaknak, akik egy zárkában egyedül kerültek elhelyezésre, a szabad levegőn tartózkodása – a büntetőeljárás sikeres befejezésének veszélyeztetése nélkül – a többi fogvatartottal közösen történhessen.

Üdvözljük az ORFK döntését, és különösen előremutónak tartjuk, hogy ilyen módon azoknak is lehetőségük nyílik legalább a séta idején másokkal találkozni és interakcióba lépni, akik – adott esetben viszonylag hosszabb ideig – egyszemélyes zárkában vannak elhelyezve.

A napirend minden zárka ajtajára ki van függesztve. Eszerint a következőképp alakul egy Fogdában lévő fogvatartott napja: 6.00 – ébresztő; 6-12.30 között – takarítás, tisztálkodás; 8.00 – reggeli; 9.00-szükséges ideig – orvosi vizsgálat; 8.30-21.00 között – szabad levegőn tartózkodás; 10-12 között – telefonálás; 12.30 – ebéd; 14.00-16.00 – hozzátartozók látogatása; 13.15-21.00 között – tisztálkodás; 18.00 – vacsora; 22.00 – takarodó.

A fogvatartottak időtöltését az alvás és a zárkában való tétlen ücsörgés jelenti, minthogy nincsenek televíziók a zárkákban, és könyvek sem állnak rendelkezésre. A megfigyelők által meghallgatott fogvatartottak egyike jelezte, hogy szívesen olvasna. Amikor ezt a kérést a megfigyelők továbbították a rendőrség szolgálatban lévő tagjai felé, úgy tűnt, komoly nehézségekbe fog ütközni a kérés végrehajtása, nincs elérhető könyvállomány a Fogda épületében, vagy legalábbis nem tekinthető rutinszerűnek a fogvatartottak könyvvel való ellátása. **Javasoljuk, hogy lehetőségek szerint könnyítsék meg a fogvatartottak televízió nélküli, ingszegény zárkákban való időtöltését magyar és angol nyelvű könyvek beszerzésével.** A fogdában egyedül lévő, olvasásra igényt tartó fogvatartottak elfoglaltsága az esetleges feszültségeket is csökkenti.

Az ORFK írásbeli válasza szerint a folyóiratok, napi, heti újságok tartalmazhatnak olyan híreket, amely laikus számára jelentéktelen, azonban egy-egy bűnelkövető részére információt szolgáltathat a vele szemben folyó eljárásról, tanúkról. Ugyanakkor a szóbeli egyeztetés során azt a tájékoztatást kaptuk, hogy megfontolják a javaslatot.

Üdvözlendő, hogy az ORFK megfontolásra érdemesnek tartotta javaslatot, tekintettel arra, hogy például a már nem friss, régebbi magazinok, újságok, illetve könyvek nem tartalmaznak hírértékkel bíró információkat egy aktuálisan folyamatban lévő büntetőeljárással kapcsolatban.

### **Személyi állomány, bánásmód, tájékoztatás**

A megfigyelők által meghallgatott személyek beszámolóai alapján a Fogda személyi állománya megfelelő, emberséges bánásmódban részesíti a fogvatartottakat, a Fogdán belüli indokolatlan bilincshasználatról, kényszerítő eszközök szükségtelen alkalmazásáról nem számoltak be. (Rendőri bánásmóddal kapcsolatos – bizonyos esetekben meglehetősen súlyos – panaszok elhangzottak egyes fogvatartottaktól, de ezek nem a Fogda állományára, hanem az előállítást foganatosító rendőrökre vonatkoztak.) A fűtéscsöveket fedő alumíniumburkolatnak az NMM jelentés szerint az előállítást foganatosító rendőrök által gumibottal ütött, okozott horpadásait a megfigyelők is látták az épület lépcsőházának minden szintjén. A rendőrség felelős tagjának elmondása szerint hét éve teljesít

szolgálatot a Fogdában, azóta ott vannak a horpadások, újak nem keletkeztek, így meglátása szerint ezek korábban, 2009 előtt keletkezettek.

A befogadáskor terjedelmes írásbeli tájékoztatót kapnak az őrizetbe vettek a fogvatartás során őket illető jogokról és jogorvoslati lehetőségekről. A megfigyelők által meghallgatott fogvatartottak egyike sem olvasta el ezt a tájékoztatót. A hosszú oldalakon keresztül hivatalos nyelvezettel fogalmazott tájékoztatók olvasásától elrettenthetik őket a megértési nehézségek, így praktikusán nem tájékozódnak az őket érdemben megillető jogokról és a fogvatartás során fennálló kötelezettségeikről. **Javasoljuk, hogy biztosítsák a szóbeli és közérthető** (laikusok számára is érthető kifejezéseket tartalmazó, jól tagolt, adott esetben kérdés-felelet formájában megfogalmazott) **tájékoztatást minden fogvatartott esetében a befogadáskor, külföldi, magyarul nem beszélő állampolgárok esetén tolmács közreműködésével.** A fent említett, a megfigyelőkkel olvasásra vonatkozó igényét megosztó fogvatartott esete is tanulságos volt abból a szempontból, hogy a látogatásunkig nem kérdezte meg a rendőri állomány tagjait, mert nem tudta, hogy kérését kérelmi lapra kell felvinnie és kiadnia. Ez szemléletes példája volt annak, hogy egy megértési nehézségekkel egyébként nem küzdő fogvatartott sem volt birtokában a kérelmi eljárásra vonatkozó alapvető információknak.

A látogatás során szerzett tapasztalatok alapján arra a következtetésre jutottunk a Fogdában végrehajtott fogvatartás során felmerülő nehézségek, feszültségek egyik központi kiváltó oka az olajozott kommunikáció hiánya. Ez súlyozottan jelenik meg a fogdára kerülő külföldi, magyarul nem beszélő fogvatartottak esetén. Egy iraki állampolgárságú, az anyanyelve mellett németül és egy keveset angolul beszélő fogvatartott például azt panaszolta, hogy bár jelentősebb mennyiségű letéti pénze van, hosszabb ideje nem tud cigarettához jutni. Miután a megfigyelők továbbították a panaszt, a fogvatartottnak az állomány tagjai átadtak egy kérelmi lapot, amelyet a fogvatartott kitöltött, az angol nyelvű szöveget az egyik látogató az aláírásával hitelesítve lefordította, így lehetőség nyílt a kérelem teljesítésére.

Az ORFK válasza: *„A fogdai befogadáskor a fogvatartott részére átadandó tájékoztató rövidített, közérthetőbb változatának elkészítésére az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK) Rendészeti Főigazgatóság Közrendvédelmi Főosztály az ORFK Hivatali Jogai Főosztállyal közösen megtette a szükséges intézkedést. A gyakori fogvatartotti állampolgársági kategóriát megvizsgálva, a rövidített tájékoztató fordítása várhatóan 2017. második félévére megtörténik, és a fogdai befogadáskor ez a tájékoztató tolmács jelenlétében ismertetésre kerül.”*

**A megfigyelők szerint a fogvatartás végrehajtását nagyban megkönnyítené, az eseti panaszok, kérelmek intézését elősegítené, ha a nem a felügyeletet ellátó, számos feladattal terhelt rendőri állomány lenne felelős mindezért, hanem egy olyan személy, akinek a kompetenciái bizonyos tekintetben hasonlítanak a büntetés-végrehajtásban dolgozó reintegrációs tisztkéhez.** Ez a „fogdai nevelő” részt vehetne a fogvatartottak megfelelő tájékoztatásában, a legégetőbb fogvatartotti problémák (a látogatás során felmerült problémákból kiindulva ilyen lehet a hozzátartozók értesítése, cigaretta, vagy más szükséges cikkek beszerzése, könyvek biztosítása, az eljárási jogokra vonatkozó tájékoztatás megadása) felmérésében és ezen problémák megoldásában. Egy ilyen státusz, illetve feladatkör létrehozása jelentős terhet venne le a felügyeletet végző rendőri állomány válláról, valamint hatékonyan segíthetné elő a megfelelő tájékoztatást, az eseti ügyek intézését, és ezzel hatékonyan hozzájárulna az esetleges feszültségek kiküszöböléséhez.

Az ORFK írásbeli tájékoztatása szerint jelenleg a humánerőforrás nem teszi lehetővé egy „fogdai nevelő” hivatali munkaidőben történő foglalkoztatását. A Fogdában az éves fogvatartotti létszám 4000-4500 fő, a fogvatartottak 90%-a egy, illetve két napot tölt a fogdában, a magas létszám és napi mozgás mellett nem tudna eleget tenni feladatának. Ugyanakkor megjegyezte, hogy a fogvatartottak kérésükkel, kérdésükkel személyesen fordulhatnak a fogdaőrökhöz és a fogda parancsnokához, illetve kérelmi lapon írásban bármilyen kérést, kérdést megfogalmazhatnak, mellyel kapcsolatban – a jogszabályokban meghatározottak szerint – a szükséges intézkedések megtételét követően a fogvatartottakat tájékoztatják.

## Étkezés

A megfigyelők által meghallgatott fogvatartottak megfelelőnek találták az étel mennyiségét és minőségét tekintetében. Minthogy a látogatás a délelőtti órákban történt, és a meghallgatott személyek túlnyomó része a megelőző este-éjszaka folyamán került a Fogdára, ez a visszajelzés a reggelire vonatkozatható. A speciális étkezési igények szempontjából két említésre méltó esettel találkozott a megfigyelők. Az egyik fogvatartott arról számolt be, hogy jelezte a befogadásakor a fehérjeallergiáját az orvosnak, és reggelire kizárólag zöldségeket kapott, amivel teljes mértékben elégedett volt.

A megfigyelők által meghallgatott egyik külföldi fogvatartott ugyanakkor hiába jelezte, hogy semmilyen húst tartalmazó ételt nem szeretne, mert fél attól, hogy az ilyen étel disznóhúst tartalmazhat, amelynek fogyasztását nem engedi a vallása, májkrémet kapott reggelire. Ez a probléma a megfigyelők meglátása szerint nem abból eredt, hogy a speciális étkezési igényének ne akartak volna eleget tenni, hanem a külföldiekkel folytatott hiányos kommunikáció példaként értékelhető. A megfigyelők jelezték ezt a panaszt a szolgálatot teljesítő rendőröknek, akik elmondták: azt megértették, hogy disznóhúst nem kér a fogvatartott, így szárnyas májkrémet adtak neki, azonban azt a kérést már nem értették, hogy egyáltalán ne legyen húskészítmény a fogvatartott menüjében. (A megfigyelők jelezték ezt a kérést, és a szolgálatot teljesítő rendőrök intézkedtek a kérés teljesítése érdekében.)

Itt is jelezzük, hogy **minthogy rendszeres a külföldi, magyar nyelven nem beszélő fogvatartottak jelenléte a Fogdán, hasznos lenne tolmács, vagy a rendőrség idegen nyelven, lehetőség szerint angolul beszélő tagjának folyamatos – vagy legalább kiszámítható mindennapi rendszerben biztosított – jelenléte** az ehhez hasonló kommunikációs akadályok leküzdése érdekében.

Az ORFK tájékoztatása szerint a fogvatartott részére befogadásakor szóban a személyesen rá vonatkozó jogokat és kötelezettségeket tolmács közreműködésével ismertetik, amely tájékoztatás megtörténtét a fogvatartott, valamint a tolmács aláírásával is igazolja. Ilyenkor a fogvatartottat az étkezési szokásairól – a rendőrségi fogdák rendjéről szóló 56/2014. (XII. 5.) BM rendelet 32. §-ban foglaltak megtartása érdekében – is nyilatkoztatni kell, amelyre egyrészt a fogdai befogadást megelőző orvosi vizsgálaton, másrészt a tájékoztatással egyidejűleg is sor kerül. Ennek megfelelően a magyar nyelvet nem beszélő külföldi személy sincs kötelezve az általános étrend szerinti ételmezejelfogadására. Bár szóban azt a visszajelzést kaptuk, hogy ideális lenne a tolmács folyamatos jelenléte, az nem megoldható, tekintettel arra is, hogy 2016-ban a fogvatartottak 10 %-a volt külföldi és közülük alig 2-3 % beszélte az angol nyelvet.

Az étkezés kapcsán fennálló probléma, hogy az éjszaka Fogdába kerülő fogvatartottak rendszeresen nem jutnak ételhez, csak másnap a reggeli idején. A megfigyelők több fogvatartottal beszélgettek, akik hosszú órákon keresztül voltak a rendőrség felügyelete alatt a nyomozati cselekmények foganatosítása során, mielőtt a Fogdába érkeztek volna. Az egyik fogvatartottal szemben például a látogatást megelőző nap reggelén 7 órakor kezdtek intézkedni a rendőrök (házkutatás, kihallgatás, stb.), de csak este 10 órakor került a Fogdába. Mindeközben nem jutott ételmezejhez, és a befogadása után, éjszaka sem kapott enni, csak a látogatás napján kapott reggelit.

A megfigyelők jelezték ezt a panaszt a szolgálatot teljesítő rendőröknek, akik azt a tájékoztatást nyújtották, hogy ha kérnék az érintett fogvatartottak, kaphatnának ételt a befogadásakor, éjszaka is. E tekintetben ismét a hatékony kommunikáció hiánya a probléma gócpontja. A megfigyelők által meghallgatott fogvatartottak egyike sem jelezte, hogy a befogadásakor kaptak volna arra vonatkozó kifejezett tájékoztatást, hogy kérhetnek ételmezejt. **Javasoljuk, hogy a befogadásakor minden, a vacsora időpontját követően a Fogdára érkező fogvatartottól számára érthető módon kérdezzék meg, hogy mikor evett utoljára, és igényt tart-e ételmezejre, és ennek függvényében biztosítsák az ételmezejt.**

Az ORFK válasza: „a jelenleg hatályos jogi szabályozásból következően a fogdai befogadást megelőző előállítás során az eljáró szerv nyilatkoztatja a fogvatartottat, hogy 5 órán túli fogvatartása esetén kér-

*e élelmezést és azt biztosítják is számára. Ennek ellenére megteesszük a szükséges intézkedést, hogy a vacsorát követő befogadás esetén a fogdaszolgálatot ellátó állomány minden esetben tájékozódjon az érintett befogadást megelőző étkezését tekintve és szükség esetén intézkedjen az esetleges ilyen irányú kérés teljesítésére.*

*Megjegyzendő, ennek jelenleg sincs akadálya, amennyiben a fogvatartott jelzi az erre vonatkozó igényét, hogy az esti étkeztetést követően a rendelkezésre álló konzerv készletből, illetve az esetleg fel nem használt hideg vacsorából élelmet kapjon. A jelentésben leírt helyzet, miszerint egy fogvatartott hosszabb időn keresztül nem kapott ennivalót, egyedi esetnek tekinthető, nem áll rendelkezésre olyan adat, amely szerint a rendőrségi fogvatartási helyeken az elmúlt években erre vonatkozó panaszt előterjesztettek volna a fogvatartottak.”*

A lehetőség biztosítása üdvözlendő, azonban a több mint 5 órája őrizetben lévő, a befogadást megelőzően órákig húzódó rendőri intézkedések alá vetett fogvatartott esetén nem feltételezhető, hogy a Fogda személyzetével egy éjjeli időpontban találkozva, hatékonyan fog tudni fellépni kéréseit megfogalmazva. Ezért különösen hasznos az ORFK intézkedése, miszerint a jövőben a vacsorát követően befogadottak esetén a fogdaszolgálatot ellátó állomány tagjai proaktívan tájékozódni fognak arról, hogy a fogvatartottnak van-e étkezésre vonatkozó kérése.

### **Egészségügyi ellátás**

A Fogda alkalmazásában két orvos áll, rajtuk kívül négy, megbízási szerződés alapján közreműködő orvos biztosítja az orvosi ellátást. A szolgálatot teljesítő orvos elmondása szerint a látogatást követő héttől öt vagy hat főre emelkedik a megbízási jogviszonyban álló orvosok száma.

Az orvosi szoba a földszinten található, orvos napi 24 órában elérhető. Az NMM arra vonatkozó javaslata, hogy a Fogda orvosa írhasa fel a fogvatartott számára feltétlenül szükséges gyógyszereket, megvalósult. A szolgálatban lévő orvos elmondása szerint, ha a fogvatartott hozzátartozói útján nem tudják beszerezni a krónikus betegséget kezelésére szolgáló gyógyszereket, az Állami Egészségügyi Központ közreműködésével szerzik be azokat, nem rendőrségi költségvetésből. Fájdalomcsillapítót a fogvatartottak kérésére minden esetben biztosítanak. Krónikus betegség esetén nem kezdenek szakkezelést (pl. nem állítják be az ingadozó vérnyomást), ha pedig komolyabb akut egészségügyi probléma merül fel, külső kórházba szállítják az érintett fogvatartottat. Külsérelmi nyomok észlelése esetén a területileg illetékes János kórház traumatológiai osztályára viszik a fogvatartottat.

A megfigyelők által meghallgatott fogvatartottak kivétel nélkül arról számoltak be, hogy alapos vizsgálatot végzett az orvos befogadásukkor. A fogvatartottak beszámolója alapján azonban arra jutottak a megfigyelők, hogy továbbra is fennáll az az NMM jelentésben ismertetett gyakorlat, miszerint az orvosi vizsgálaton jelen van/nak, látó- és hallótávolságon belül, a fogvatartottat kísérő rendőr/ök. Mint ahogy azt az NMM is hangsúlyozta, ez befolyásolhatja a rendőri alkalmazásban lévő, vagy a rendőrséggel rendszeres szerződéses kapcsolatban álló orvos szakmai döntését. E lehetőség kizárása érdekében **javasoljuk, hogy az orvosi vizsgálatot abban az esetben is hallótávolságon kívül végezzék, ha a látótávolságot szükségessé teszik biztonsági okok, különös tekintettel arra, hogy a CPT évek óta hangsúlyozza egy ilyen irányú gyakorlat bevezetésének és érvényesítésének szükségességét.**

*Az ORFK válasza: „Évek óta komoly problémát jelentenek a civil szervezetek részéről a rendőrségi fogvatartási helyeken végrehajtott ellenőrzések során tapasztaltak, miszerint a fogdai elhelyezést megelőző orvosi vizsgálatokon a fogvatartott őrzését végrehajtó rendőr személyiségi jogokat sértő módon van jelen. Az egészségügyi személyzet testi épségének biztosítása, egy önkárosító magatartás, egy rendkívüli esemény megelőzése érdekében nem megoldható, hogy a rendőr hallótávolságon kívül helyezkedjen el.”*

Az egészségügyi részleg másik helyisége a 2. emeleten található. A megfigyelők által első ízben tapasztalt körülmény, hogy a részleg folyosójának egyes ablakai be voltak törve. **Javasoljuk, hogy**

**ezeket haladéktalanul pótolják, javítsák, minthogy mind a beteg fogvatartottak, mind az ott dolgozó személyzet egészségét veszélyezteti.**

Fekvőbeteg-ellátást nem biztosít a Fogda, annak szükségessége esetén a Büntetés-végrehajtás tököli Központi Kórházába szállítják a beteget.

Az egészségügyi dokumentációból – a CPT és a NMM ajánlásainak megfelelően – két változatot készítenek: (1) a részletes, az orvosi vizsgálat minden elemére kiterjedő változat az orvosi szobában található, míg (2) a csökkentett adattartalmú változat kerül a felügyeletet ellátó rendőrök birtokába. Ez utóbbiban csak a fogvatartás szempontjából jelentős (pl. az allergiára, speciális étkezésre, bőrbetegségre, fertőző betegségre vonatkozó) adatok szerepelnek. Míg ez a megoldás üdvözlendő, problematikusnak tartjuk, hogy a fogvatartott nem kapja kézhez az egészségügyi aktáját, az egészségügyi személyzet tájékoztatása szerint abban az esetben sem, ha kifejezetten kéri. **Ez a gyakorlat sérti a fogvatartottaknak az egészségügyi állapotukra vonatkozó tájékoztatáshoz való jogát.**

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (továbbiakban: Eü. tv.) 13. § (1) bekezdése alapján a beteg jogosult a számára egyéniesített formában megadott teljes körű tájékoztatásra. A (4) bekezdés szerint a betegnek joga van megismerni ellátása során az egyes vizsgálatok, beavatkozások elvégzését követően azok eredményét, esetleges sikertelenségét, illetve a várttól eltérő eredményt és annak okait. A (6) bekezdés akként rendelkezik, hogy a betegnek joga van megismerni az ellátásában közvetlenül közreműködő személyek nevét, szakképesítését és beosztását.

Az Eütv. említett rendelkezései tehát megteremtik a beteg törvényen alapuló jogát egészségügyi ellátására vonatkozó adatainak megismerését illetően. A tájékoztatás formáját a törvény nem határozza meg, azonban a gyakorlatból, a tájékoztatásra vonatkozó igény céljából (körelőzmények regisztrálása, további vizsgálatok elvégzése stb.), valamint abból a körülményből adódóan, hogy az orvosi dokumentációt mindenképpen el kell készíteni, tehát az papíralapon eleve rendelkezésre áll, a tájékoztatás nyilvánvalóan papír alapú adatközlést kíván meg. Ugyanezen következtetés vonható le az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Info. tv.) vonatkozó rendelkezéseinek vizsgálatából is.

**Fentiekre tekintettel az az álláspontunk, hogy a fogvatartottak számára biztosítani kell a teljes egészségügyi dokumentációjukhoz való hozzáférést.**

*Az ORFK válasza: „Az Országos Rendőr-főkapitányság Hivatal tájékoztatása szerint nincs jogszabályi akadálya annak, hogy a fogvatartott, amennyiben igényli, egészségügyi dokumentációjába betekintsen, illetve arról – saját költségére – másolatot készíttessen. Tekintettel arra, hogy emellett több más témakört illetően is indokolt a Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzatáról szóló 3/2015. (II. 20.) ORFK utasítás felülvizsgálata, arra az év második felében sor kerülhet. Ennek keretén belül az egészségügyi dokumentációkkal kapcsolatos szabályozás is változhat.”*

### **Kapcsolat a külvilággal, védővel**

A védővel, illetve hozzátartozókkal abban az esetben kezdeményezheti a kapcsolatot a fogvatartott telefonhívás útján, ha van saját SIM-kártyája, vagy van letéti pénze ahhoz, hogy a rendőrség ebből beszerezze neki. A rendőrség megfigyelőket kísérő tagja elmondása szerint ezt BRFK intézkedés írja elő. A megfigyelők beszélgettek egy fogvatartottal, akinek sem kártyája, sem pénze nem volt, így nem tudta felhívni sem a hozzátartozóit, sem a védőjét. Otthonából állították elő, onnan a csepeli rendőrkapitányságra vitték, amiről még értesültek az előállításakor otthon tartózkodó hozzátartozói, ezért a fogvatartott nem kérte külön a hozzátartozók értesítését az Rtv. 18. §-a alapján. Éppen ezért azt már nem tudta bizonyossággal állítani, hogy a hozzátartozói tudnak arról, hogy a BRFK Központi Fogdába került, mivel pedig a pénzét a büntetőeljáráásban lefoglalták a fogvatartott semmit nem tehetett a hozzátartozói tájékoztatása érdekében, és abból a célból sem, hogy eljárásának további fejleményeiről tájékozódjon a védője telefonon történő megkeresésével.

A Fogdára való befogadást követően a fogvatartott anyagi helyzetétől függetlenül feltétlenül szükséges lenne legalább egy telefonhívást biztosítani minden fogvatartott számára, hogy egyrészt a hozzátartozóival, másrészt a védőjével egy alkalommal beszélgethessen. A kapcsolattartáshoz és védőhöz való jogát nem korlátozhatja az érintett vagyoni helyzete, illetve az előállítása körülményei, miszerint van-e nála pénz és/vagy telefonkártya, vagy nincs. **Javasoljuk ezért, hogy a rendőrség költségvetéséből biztosítsanak egy-egy telefonhívást minden fogvatartott számára a védő és a hozzátartozók irányába a befogadást követően.**

A gyakorlatban problémát okoz, hogy a hatályos szabályozás szerint az eljárást folytató szerv felelőssége a hozzátartozó értesítése (lásd a 23/2003 (VI.24.) BM-IM együttes rendelet 59. §-át), a fogvatartást foganatosító szerv ezért nem tud közvetlenül lépéseket tenni annak érdekében, hogy a telefonálni bármilyen, a fentihez hasonló okból nem képes fogvatartott kapcsolatba lépessen a családjával.

Az ORFK válasza: „A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 128. § (1) bekezdés értelmében az őrizetbe vétel elrendeléséről és a fogva tartás helyéről huszonnégy órán belül értesíteni kell a terhelt által megjelölt hozzátartozót, ennek hiányában a terhelt által megjelölt más személyt. A védővel, illetve a hozzátartozóval való kapcsolatfelvételt a fogvatartott kérelmi lapon kérheti, amelyet az fogdaszemélyzet az eljáró szervhez továbbít. Az ügyben eljáró előadó ez alapján teszi meg a szükséges intézkedést, értesíti a védőt, illetve a hozzátartozót. Megjegyzendő, hogy az őrizetbe vételt általában megelőzi a személyi szabadság korlátozása, amely során – függetlenül a fogvatartott rendelkezésére álló fizetőeszköz meglététől – a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 18. § (1) bekezdés alapján kötelezettség terheli a Rendőrséget a hozzátartozó, illetve más személy értesítésének biztosítása tekintetében.”

## Javaslatok

- Javasoljuk, hogy haladéktalanul pótolják a kiegészített lámpákban a neonsöveket ezzel legalább a lehetőségek szerinti világítást biztosítva.
- Javasoljuk annak vizsgálatát, hogy milyen műszaki megoldással lehet a biztonsági követelményeket is figyelembe véve a látási viszonyokon jelentős mértékben javítani több természetes fény beengedésével.
- Javasoljuk, hogy a költségvetési mozgástér bővülésével alapos felújítást foganatosítsanak a zárakban a vakolat leverésével, gletteléssel, és ezt követő festéssel.
- Javasoljuk, hogy az egészségügyi részleg betört ablakait haladéktalanul pótolják, javítsák, minthogy mind a beteg fogvatartottak, mind az ott dolgozó személyzet egészségét veszélyezteti a jelenlegi helyzet a téli hidegben.
- Javasoljuk, hogy a hosszú távú felújítás tervezése során fontolják meg WC-k kialakítását az egyes zárakon belül, adott esetben több zárka egybenyitásával.

Az ORFK tájékoztatása szerint a neonsövek cseréje megtörtént, a Fogda felújítására rendelkezésre áll a szükséges anyagi háttér, a zárakat átépítik, minden zárkában alakítanak ki WC és hideg-melegvízes mosdót, és átalakítják az ablakokat, hogy megfelelő természetes fényt biztosítsanak.

- Javasoljuk, hogy biztosítsanak lehetőséget az egyedül elhelyezett fogvatartottaknak közös szabad levegőn tartózkodására.

Az ORFK megteszi a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy azon fogvatartottaknak, akik egy zárkában egyedül kerültek elhelyezésre, a szabad levegőn tartózkodása – a büntetőeljárás sikeres befejezésének veszélyeztetése nélkül – a többi fogvatartottal közösen történhessen.



- Javasoljuk, hogy biztosítsák a szóbeli és a közérthető (laikusok számára is érthető kifejezéseket tartalmazó, jól tagolt, adott esetben kérdés-felelet formájában megfogalmazott) írásbeli tájékoztatást minden fogvatartott esetében a befogadáskor, külföldi, magyarul nem beszélő állampolgárok esetén tolmács közreműködésével.

Az ORFK tájékoztatása szerint a fogdai befogadáskor a fogvatartott részére átadandó tájékoztató rövidített, közérthető változatának elkészítése folyamatban van. A gyakori fogvatartotti állampolgársági kategóriára tekintettel, a rövidített tájékoztató fordítása várhatóan 2017. második félévére megtörténik, és a fogdai befogadáskor a tájékoztató tartalmát tolmács jelenlétében ismertetik.

- Javasoljuk, hogy a vacsorát követő időpontban foganatosított befogadáskor minden fogvatartottól számára érthető módon kérdezzék meg, hogy mikor evett utoljára, és ennek függvényében biztosítsák az élelmezést.

Az ORFK válaszában jelezte, hogy megtették a szükséges intézkedést, hogy a vacsorát követő befogadás esetén a fogdaszolgálatot ellátó állomány minden esetben tájékozódjon az érintett befogadást megelőző étkezését tekintve és szükség esetén intézkedjen az esetleges ilyen irányú kérés teljesítésére.

- Javasoljuk, hogy biztosítsák a fogvatartottak számára a teljes egészségügyi dokumentációjukhoz való hozzáférést.

Az ORFK tájékoztatása szerint nincs jogszabályi akadálya annak, hogy a fogvatartott, amennyiben igényli, egészségügyi dokumentációjába betekintszen, illetve arról – saját költségére – másolatot készíttessen. Ennek a kérdésnek a lehetséges szabályozását, a Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzatáról szóló 3/2015. (II. 20.) ORFK utasítás felülvizsgálata során lehet áttekinteni.

- Javasoljuk, hogy a rendőri jelenlét rendszeres gyakorlatát szüntessék meg az orvosi vizsgálatokon. Abban az esetben is legyenek hallótávolságon kívül a fogvatartottat kísérő rendőrök, ha a vizuális ellenőrzést szükségessé teszik biztonsági okok.
- Javasoljuk, hogy könnyítsék meg a fogvatartottak televízió nélküli, ingerszegény zárkákban való időtöltését magyar és angol nyelvű könyvek, esetleg magazinok, újságok beszerzésével.
- Javasoljuk – a büntetés-végrehajtási intézetekben foglalkoztatott reintegrációs tiszti funkció mintájára – egy olyan személy státuszának biztosítását, kialakítását, akinek az elsődleges feladata a fogvatartottakkal való kommunikáció, a fogvatartottak megfelelő tájékoztatása, eseti problémáik kezelése, panaszaik, kérelmeik felvétele, stb..
- Minthogy rendszeres a külföldi, magyar nyelven nem beszélő fogvatartottak jelenléte a Fogdán, hasznos lenne tolmács, vagy a rendőrség idegen nyelven, lehetőség szerint angolul beszélő tagjának folyamatos – vagy legalább kiszámítható mindennapi rendszerben biztosított – jelenléte a kommunikációs akadályok leküzdése érdekében.
- Javasoljuk, hogy a rendőrség költségvetéséből biztosítsanak egy-egy telefonhívást minden fogvatartott számára (1) a védő és (2) a hozzátartozók irányába a befogadást követően.